

Nr 285

Av herr Andersson i Örebro m. fl., om stöd till den svenskamerikanska pressen i Nordamerika.

(Lika lydande med motion nr 249 i Första kammaren)

Alltsedan den stora svenska invandringen till den nordamerikanska kontinenten inleddes har det funnits svenska tidningar i Nordamerika. Denna s. k. svensk-amerikanska press omfattar såväl svenskspråkiga som av svenskar helt eller delvis på engelska utgivna tidningar, tidskrifter och andra periodiskt utkommande publikationer i Förenta staterna och Kanada.

Den svensk-amerikanska pressen såg till en början som sin uppgift att verka för de nyanlända immigranterna som en förbindelselänk såväl med det gamla hemlandet som svensk-amerikaner emellan. Det var av stor betydelse för invandrarna att få förhållandena i det nya landet och sina plikter i det amerikanska samhället belysta på svenska språket, och den svenska pressen bidrog därigenom verksamt till att göra goda amerikanska medborgare av de svenska invandrarna. Tidningarna verkade även framgångsrikt för att bland invandrarna bevara svenskt språk och svenska traditioner.

Den svenska pressen i Nordamerika upplevde sin glansperiod vid 1900-talets början. Den svensk-amerikanska befolkningen i Förenta staterna och Kanada uppgick då till omkring en och en halv miljon. Av de mer än ett-tusen svensk-amerikanska pressalster som utkommit under 1800-talet kvarlevde vid innevarande sekels början omkring en fjärdedel. Enbart nyhetspressen hade en samlad upplaga på omkring 250 000 exemplar.

Förutsättningarna för den svensk-amerikanska pressens fortsatta framgång rycktes till stor del undan genom minskningen i den svenska invandringen efter det första världskriget. Detta resulterade i talrika sammanslagningar av tidningar. I dag består den svensk-amerikanska pressen endast av ett tiotal tidningar, som alla har en lång verksamhet bakom sig — den äldsta kan om tre år fira sitt hundraårsjubileum. Den sammanlagda upplagan utgör ca 35 000 exemplar, och den totala läsekretsen uppskattas till det femdubbla. Till jämförelse kan nämnas, att det finns tre miljoner svensk-ättlingar i Nordamerika, varav drygt en miljon, som är födda i Sverige eller av svenska föräldrar, torde vara svenskspråkiga.

Alla de nu existerande svensk-amerikanska tidningarna utkommer en gång i veckan och deras upplagor varierar. Ojämförligt störst är SVENSK AMERIKANAREN TRIBUNEN, som utges i Chicago, med en upplaga av ca

20 000 exemplar. De övriga har betydligt mindre upplagor — ofta rör det sig endast om ett par tusen exemplar. Nyhetsmaterialet hämtas stundom från svensk press. Bland nyhetsförmedlarna i övrigt märks American Swedish News Exchange, men även andra kanaler förekommer, såsom Förenade Landsorts-Tidningar, Tidningarnas Telegrambyrå och Sverige-Nytt. Nyheter förmedlas också genom personliga kontakter. Redaktionerna är små och består av en till tre personer. Även frivilliga medarbetare förekommer. Den tekniska utrustningen är i allmänhet föråldrad och försliten. Bristen på svenskspråkiga typografer är katastrofal och tidningarna måste i stor utsträckning hanka sig fram med provisorier. Ägaren av SVENSKA POSTEN (Seattle, 3 000 exemplar) skriver och sätter tidningen själv. Den tidigare nämnda SVENSK AMERIKANAREN TRIBUNEN är helt beroende av den 82-årige redaktörens förmåga.

Tidningarna finansieras huvudsakligen genom annonser och prenumerationsavgifter. Vissa tidningar torde från tid till annan erhålla bidrag från svensk-amerikanska organisationer och föreningar samt av enskilda. Över huvud taget torde tidningarnas ekonomi vara dålig. Deras största problem synes vara bortfall av prenumeranter och dålig nyrekrytering i prenumerantstocken. De har svårt att värva prenumeranter på grund av den svenskspråkiga befolkningens stora spridning. Speciellt de mindre tidningarna har svårt att få annonsörer. Den försämrade ekonomin äventyrar tidningarnas existens, och de fortsätter i många fall att utkomma endast tack vare redaktörernas personliga ekonomiska uppoffringar.

Tidningarna har i stort bibehållit sin utformning och fasthållit vid sin målsättning att genom förmedling av svenska och svensk-amerikanska nyheter skapa kontakt mellan svensk-amerikanerna sinsemellan och mellan dessa och Sverige. De har i allmänhet hållit fast vid det svenska språket. Att några tidningar helt eller delvis övergått till engelskan beror på att de varit ekonomiskt tvingade därtill för att finna läsare och därigenom kunna fortsätta sin verksamhet.

Bland de tusentals utlandsspråkiga publikationer som utkommer i Nordamerika med dess av många olika nationaliteter sammansatta befolkning har den svensk-amerikanska pressen fortfarande en uppgift att fylla. Från rikssvensk sida göres emellertid alltför litet för att vidmakthålla den svenska pressen i Nordamerika. American Swedish News Exchange, som numera finansieras av svenska staten, förmedlar kostnadsfritt nyhetsmaterial till de svensk-amerikanska tidningarna. Visst stöd torde också lämnas på privat väg genom kontanta bidrag och ohonorerade artiklar. Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet propagerar i sina publikationer för ökat intresse bland hemmasvenskarna att prenumerera på dessa tidningar, som i dag har omkring 5 000 prenumeranter i Sverige.

Den svensk-amerikanska pressens värde som kulturbärare synes i alltför ringa grad ha beaktats av de svenska myndigheterna. Så länge det i Nord-

amerika finns svenskättlingar som bevarar det svenska språket har denna press en stor uppgift att fylla. Ur såväl svensk som svensk-amerikansk synpunkt är det önskvärt att denna press eller i varje fall en väsentlig del av den beredes möjlighet att fortleva, förnyas och förbättras med bibehållande av sin svensk-amerikanska särart. Det är därför angeläget att svenska staten i görligaste mån lämnar den svensk-amerikanska pressen sitt stöd.

Direkta ekonomiska bidrag från svenska staten torde inte kunna ifrågakomma. Sådana bidrag från officiellt svenskt håll torde i Förenta staterna medföra tvång för mottagaren att hos justitiedepartementet låta registrera sig som ombud för främmande makt. Ett statligt presstöd torde dessutom vara något för amerikanska förhållanden, tänkesätt och traditioner helt främmande.

Ett officiellt svenskt stöd bör därför lämnas i andra former. Stödannonsering — i form av informationsannonser — synes vara en åtgärd som i första hand bör övervägas. En utvidgad och förbättrad service för förmedling av journalistiskt material är också önskvärd. Stipendier för svensk-amerikanska journalister för studier i Sverige och för svenska journalister för verksamhet på svensk-amerikanska tidningsredaktioner skulle också vara av stort värde. Möjligheterna att underlätta för de svensk-amerikanska tidningarna att få tillgång till svenskspråkiga typografer synes också böra undersökas. Även andra sätt att stödja den svensk-amerikanska pressen bör prövas.

Med åberopande av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande åtgärder till stöd för den svensk-amerikanska pressen i Nordamerika.

Stockholm den 24 januari 1969

Sven G. Andersson (fp) *Lennart Mattsson (cp)* *Alf Wennerfors (m)*
i Örebro

Nr 286

Av herr förste vice talmannen von Friesen, *angående principerna för export av krigsmateriel.*

(Lika lydande med motion nr 248 i Första kammaren)

Stockholm den 24 januari 1969

Bertil von Friesen (fp)